

Lunarni les ali les posekan ob “pravem” času

avtor prof. dr. dr.h.c. **Niko TORELLI**, Gozdarski inštitut Slovenije, Večna pot 2, 1000 LJUBLJANA

Nekaj je na luni. Prav gotovo. To si dopovedujem tudi sam, kadar mi polna luna zmoti spanec, da o mesečnikih ali somnabulistih sploh ne govorim. V Bellinijevi *Mesečnici* (*La Sonnambula*) je luna proti volji odnesla Amino v sobo grofa Rodolfa. Morda je tudi Beethovna vodila luna, ko je pisal svojo “Mondschein” sonato? Zasačeni tatovi se lahko izgovarjajo na luno. Plima in oseka premikata strahotne vodne mase. Ste že slišali za “mesečev” ali “lunarni les”? To naj bi bil les, posekan ob “pravem času”, t.j., kot ga narekujejo lunine mene. K pisanju sestavka me je spodbudila Thomova knjiga “...und du begleitest mich. Wie Bäume und Hölzer dem Menschen nützen.” (“...in ti me spremljaš. Kako drevesa in lesovi koristijo človeku.”) (1999). Na strani 54 navaja rezultate (necitirane) študije freiburškega Inštituta za rabo gozda (Institut für Forstbenutzung), ki je raziskoval vpliv luninih men na kvaliteto lesa. V skladu z ljudskim izročilom so v času od novembra do januarja sekali po 10 dreves v terminih tri dni pred ščipom in tri dni pred mlajem. Rezultat je bil senzacionalen in ga “doštetiško” navajam (preglednica 1). Gostota absolutno suhega lesa (ρ_0), posekana tri dni pred mlajem, je bila v

povprečju za 6,20 % višja od lesa, posekanega pred ščipom! Thoma sklepa: “V pravem času posekan les je gostejši.” Gostejši les je “statično boljši” in bolj odporen. Komentar? Preden se močno začudimo, je treba povedati, da so izmerjene gostote v mejah znane variabilnosti smrekovine in da bi bilo morda bolje opraviti meritve na istem drevesu, npr. z izvirki.

Še več. Thoma navaja tudi “dobre sečne dne” za gradbeni les in pohištvo do l. 2007. Letos je bil dober termin 11. - 13. januarja (tega smo zamudili) in bo še od 25. do 27. decembra. 2003 bodo dobri dnevi za posek 1. in 2. januarja, 30. in 31. januarja, vendar le v gorah in mrzlem vremenu (!) ter 22. in 23. decembra (Thoma 1999, str. 210). Znani profesor dunajske univerze, ki je verjel v luno, si je pridobil vzdevek “lunarni mizar”.

Sicer pa ljudsko izročilo pripisuje lunarnemu lesu izjemne lastnosti: se ne krči in ne nabreka, ne gori, je posebno

trd, glive in insekti se ga ne lotijo (prim. Teischinger in Fellner 2000). Pravi čas za posek gradbenega lesa naj bi bil v času, ko luna “crkava”, in lesa za kurjavo v času, ko luna raste. Znan industrijalec prodaja gradbeni les, ki ga seka v času pred mlajem ali ob mlaju, upošteva še zodiakalno znamenje (strelec, Sagittarius: 22. nov. do 31. dec.). Ob “pravem” času posekan les za skodle naj bi nekajkrat bolj trajen od lesa, posekanega v “nepravem” času. V muzeju na prostem v Freiburških Predalpah sta dve stari hiši z lesenima kaminoma, ki se ne vnameta. Nekdo poreče, seveda, ker je bil les posekan v “pravem” času. Latinsko rodovno ime za macesen je *Larix*. Izvor imena je zelo zanimiv. Vitruvius poroča, da Cezarju nekoč ni uspelo z ognjem uničiti alpskega naselja *Larignum*, utrjenega

□ **Preglednica 1. Gostota absolutno suhe smrekovine posekane tri dni pred ščipom in tri dni pred mlajem (Thoma 1999, str. 55)**

Lunina faza	Parameter	Gostota ρ_0 (kg/m ³)	Razlika v %
ščip	min.	328	0,0
	sred. vred.	468	
	maks.	613	
mlaj	min.	363	+ 6,20
	sred. vred.	479	
	maks.	666	

anketa meseca

▶ ▶ ▶ nadaljevanje s strani 14

MEBLO d.d.

Franko ŠTOKELJ, generalni direktor

Leto 2002 bo v znamenju recesije, katere vpliv iz Amerike prek zahodne Evrope že čutimo tudi pri nas. V skupini MEBLO izvažamo prek 55 % celotne realizacije v zahodno Evropo in prav tam je recesija že v polnem zamahu. Že v preteklem letu smo zato pričeli z ukrepi pospeševanja izvoza na vzhod, predvsem v države bivše Jugoslavije in v Rusijo. Na to območje selimo tudi dele naše proizvodnje, predvsem zaradi cenejše delovne sile in manjših vhodnih carin. Na ta način želimo vsaj delno, če že ne v celoti, omiliti izpad prodaje v zahodni Evropi in na domačem trgu. Mislim, da se na državnem nivoju razsežnosti recesije še ne zavedajo v celoti, predvsem pa v tej smeri ni nikakršnih ukrepov.

MURALES d.d.

Stanislav ŠKALIČ, inž. les., direktor družbe

nadaljevanje na strani 32 ▶ ▶ ▶

z macesnovim lesom. Veliki vojskovodja se je čudil nad negorljivostjo macesnovine. Morda je šlo za "lunarni" les, kdo ve ... V afriškem Maliju velja, da bo les odporen proti termitom, če ga posekamo v času "praznega" meseca. Enako so mi zatrjevali mehiški Maji. Tudi resonančni les naj bi se sekal upoštevaše lunino meno in zodiakalno znamenje. "Sončni" kralj Ludvik XIV je 1669 izdal odredbo, po kateri se je smel les sekati le v času pojemačega meseca in ko je bilo drevje brez listja.

Je kaj na stvari? Na kolokviju na ETH Zürich z naslovom "Lunina faza - čas poseka - lesna kvaliteta: tradicija in dejstva", ki ga je organiziral profesor Kučera, se je zvrstilo več uglednih znanstvenikov. Med drugim so ugotovili, da pri smreki čas poseka ne vpliva na porazdelitev vlage, sorpcijo, skrček in gorljivost (Teischinger in Fellner). Tudi Bariska in Rösch nista mogla dokazati merljivega vpliva luninih faz na krčenje smrekovine. Niemz in Kučera prav tako nista mogla pri smrekovini dokazati nobene "lunarne" trditve.

Vse to pa nikakor nujno ne pomeni, da luna nima določenega vpliva kvaliteto lesa. Lahko bi rekli, da ga še nismo dokazali, saj so preizkuševalne metode lesnih lastnosti zelo grobe. Povsem verjetno pa je, da luna in njene mene vplivajo na fiziološke procese v drevesu. Nesporo je tudi, da je zimska sečnja iz bioloških razlogov in zaradi lažjega spravila v snegu varnejša in primernejša. Prav tako je les z vlažnostjo, manjšo od $U=20\%$ in vlažnostjo, ki se približuje napojitveni, večinoma varen pred glivami. To pa je odvisno od ravnanja z lesom in ne od lune. Čudovito bi bilo, če bi stara pravila res veljala in se les, posekan v dolo-

čenem času, ki ga "diktira" luna, ne bi krčil in nabrekal, ne bi gorel in bil odporen proti glivam in insektom. Prelepo ... Tedaj bi bil les neprekosljiv material. Ali morda luna laže? Seveda, vendar le v latinščini. "Luna lažnjivka" lat. *luna mendax* je le besedna potegavščina. Lat. *cresco* pomeni "rastem", vendar rastoča luna nima oblike črke C - začetnice besede *cresco*, temveč obliko črko D - začetnico *decresco* "manjšati se". V slovenščini pa luna ne laže. Ko se debeli ima obliko črke D in obliko črke C, ko "crkava". Jaz ji že verjamem.

literatura

1. Niemz, P.; Kučera, L.J. 2000. Zum Einfluss des Fällzeitpunktes auf wesentliche Eigenschaften von Fichtenholz - Eine Überprüfung publizierten Thesen. Schweizerische Zeitschrift für Forstwesen 151:444-450.
2. Bariska, M.; Rösch, P. 2000. Fällzeit und Schwindverhalten von Fichtenholz. Schweizerische Zeitschrift für Forstwesen 151:439-443.
3. Teischinger, A.; Fellner, J. Alte regeln neu interpretiert - Praxisversuche mit terminheschlägertem Holz. Schweizerische Zeitschrift für Forstwesen 151: 425-431.
4. Thoma, E. (1999) ...und du begleitest mich - Wie Bäume und Hölzer dem Menschen nützen. Verlag Thoma, St. Johann/Pongau.